

การพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21

The Development of Knowledge Management Competencies for Higher Education Students in the 21st Century

เบญญาภา คงมาลัย และ ศรเนตร อารีโสมณพิเชฐ

บทคัดย่อ

การพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต และ ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 มี ข้อมูลในการศึกษาวิจัย มี 2 กลุ่ม ได้แก่ 1. ศึกษาเอกสารและสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ปี ค.ศ. 1963-2013 จำนวน 140 รายการ 2. นิสิตนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 618 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย การวิเคราะห์เนื้อหาหาความสอดคล้องจาก หนังสือ บทความ เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้ 1) สมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 9 สมรรถนะ ได้แก่ (1) มีความรู้ด้านหลักการจัดการความรู้ (2) มีความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (3) มีทักษะด้านการบ่งชี้ความรู้ (4) มีทักษะในการจัดการความรู้ (5) มีทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล (6) มีทักษะในการแบ่งปันความรู้ (7) มีทักษะการคิดและแก้ปัญหา (8) มีจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม และความซื่อสัตย์ในการจัดการความรู้ และ (9) มีความรับผิดชอบในการแบ่งปันความรู้ 2) สรุปผลการประเมินสมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 9 สมรรถนะพบว่า สมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.25) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า สมรรถนะที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ สมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.89) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สมรรถนะที่ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สมรรถนะการมีจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 3.57) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: สมรรถนะการจัดการความรู้ / นักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21

Abstract

Under the title of the development of knowledge management competencies of higher education students in the 21st century, the research's purposes were to analyze and synthesize concepts concerning the process of the knowledge management competencies of undergraduate students and study the current status, problems and obstacles to knowledge management competency, and develop forms of knowledge management competencies for undergraduate students in the 21st century. There were two groups of samples: 1) Document research from books, articles, documents, websites and related research during 1963-2013, totaling 140 items; 2) 618 undergraduate students of 7 government universities studying 3 majors following the ISCED standard. The instruments were content analysis for analyses and document research from books, articles and related documents, opened-end questions for an in-depth interview, questionnaires, an assessment form and a record form. Data were analyzed by means of content analysis and descriptive statistics; mean, percentage, standard deviation, two-way ANOVA, and paired t-test.

The results were as follows. 1) The knowledge management competency of undergraduate students consisted of: (1) Content comprising knowledge management; (2) understanding about information technology; (3) knowledge identification; (4) knowledge management skills; (5) interpersonal communication; (6) knowledge sharing; (7) thinking and problem solving skills; (8) knowledge management ethics and honesty; and (9) knowledge sharing responsibility. 2) The total mean of the knowledge management competency of undergraduate students was at a medium level (mean = 3.25) at the statistically significant level of .05. When considering each aspect, understanding about information technology was found to be the lowest ranked competency, at a medium level (mean = 2.89) at a statistical significance of .05, whereas conscientiousness toward virtue, ethics and honesty in knowledge management had the highest mean, ranked at a good level (mean = 3.57) without the statistical significance of .05.

KEYWORDS: KNOWLEDGE MANAGEMENT COMPETENCIES / HIGHER EDUCATION STUDENT IN THE 21st CENTURY

บทนำ

สมรรถนะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ที่เป็นปัจจัยสำคัญอันทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ สามารถใช้ชีวิตในสังคมมีการเรียนรู้และทำงานได้ในยุคเทคโนโลยีระบบดิจิทัลซึ่งทักษะที่สำคัญเอื้อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตเรียนรู้ และทำงานในยุคสมัยของการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย (1) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสาร (2) ทักษะการคิดสร้างสรรค์ (3) ทักษะด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน และ (4) ทักษะด้านการทำงาน (North Central Regional Educational Laboratory & Metiri Group, 2003) ทั้งนี้การวัดความสำเร็จภายหลังจากการจบการศึกษาของนิสิตนักศึกษาตามวัตถุประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษาคือคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ เป็นตัวชี้วัดคุณลักษณะและความพร้อมของนิสิตนักศึกษาในการเข้าสู่ตลาดแรงงานภายหลังจากสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัย ทั้งนี้รวมถึงคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่การมีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร มีความสามารถติดต่อสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่านิยมในการตัดสินใจเข้าใจยอมรับลักษณะความแตกต่างของวัฒนธรรมมีสมรรถภาพในการคิดวิเคราะห์เป็นระบบ (อัจฉรา ไชยอุปถัมภ์, 2550)

ในปัจจุบันองค์กรทั้งภาครัฐบาลและเอกชนต่างให้ความสนใจกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สมัยใหม่เกี่ยวกับความสามารถหรือสมรรถนะซึ่งสมรรถนะเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารให้

บุคลากรได้ทราบว่างค์กรหรือหน่วยงานคาดหวังความสามารถอะไรบ้างในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต (กระทรวงสาธารณสุข, 2547) จากความสามารถหรือสมรรถนะการทำงานของพนักงานในแต่ละระดับ หลายองค์กรจึงได้มีการกำหนดขอบเขตของสมรรถนะในประเด็นที่เกี่ยวกับทักษะ ความรู้ และคุณภาพงานที่ต้องการในศตวรรษที่ 21 โดยที่องค์กรต่างๆ ได้มีการสร้างสมรรถภาพหลัก (Core Competency) ขององค์กรเพื่อที่จะสนับสนุนให้การปรับตัวขององค์กรประสบความสำเร็จ (กอบสุข คงมนัส, 2549) ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ในบริษัทและองค์กรต่างๆ ได้มีการนำสมรรถนะมาใช้ในการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร เป็นเครื่องมือการประเมินผลและบริหารจัดการ และใช้สมรรถนะเป็นการวางแผนอาชีพและการพัฒนารายบุคคล สมรรถนะเป็นคุณลักษณะส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับระดับประสิทธิผลและความสามารถในการทำงานของงานแต่ละสถานการณ์ ซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในองค์กรด้วยการวัดประสิทธิผลการทำงานของพนักงาน (Suzana & Kasim, 2008) ดังนั้นการที่องค์กรจะพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศได้นั้น คนในองค์กรจะต้องสร้างวิสัยทัศน์ส่วนตัว (Personal Vision) ทำงานจากหัวใจ พัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในอาชีพของตนเอง โดยต้องเก่งในระดับเป็นผู้นำในวิชาชีพและต้องมีวิสัยทัศน์ส่วนตนในเรื่องงานมองเห็นภาพตนเองในอนาคตให้ชัดเจนว่าเป็นใครทำอะไร มีคุณค่า มีความหมายอย่างไร หลังจากนั้นจึงจะสามารถพัฒนาตนเองและพึ่งตนเองได้ การพัฒนาให้พนักงานเห็นความสำคัญและจำเป็นของการพึ่งพาซึ่งกันและกันเกิดทีมที่มีการเรียนรู้ (Team Learning) และมีวิธีการคิดเชิงระบบ

(Systematic Thinking) คือเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร เป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมขององค์กรให้เป็นองค์กรที่มีการเรียนรู้และเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อมุ่งสู่องค์กรที่มีความเป็นเลิศ โดยมีมาตรฐานในการดำเนินงานที่สามารถสร้างและดำรงไว้ซึ่งความได้เปรียบในการแข่งขัน (เกศรา รักษาติ, 2549)

การพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความจำเป็นเป็นอย่างมากในปัจจุบัน เพราะนิสิตนักศึกษาต่างถูกคาดหวังว่าทุกคนจะต้องเป็นบุคคลชั้นนำของประเทศทั้งในด้านวิชาการและทักษะทางสังคม เพื่อนำความรู้ในสาขาวิชาที่ศึกษา มาปฏิบัติได้ด้วยความรับผิดชอบ (อัจฉรา ไชยูปถัมภ์, 2550) สมรรถนะการจัดการความรู้ นิสิตนักศึกษาเป็นสิ่งที่นิสิตนักศึกษานิสิตนักศึกษาในศตวรรษที่ 21 พึงมีเมื่อศึกษาการศึกษาจบแล้วเข้าสู่ภาวะการเป็นพนักงานในองค์กรเอกชน โดยพนักงานในองค์กรเอกชนควรจะสามารถในกำหนดวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และแผนการดำเนินงานการจัดการความรู้ขององค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยสมรรถนะที่กำหนดเป็นองค์รวมของความรู้ ทักษะและคุณลักษณะส่วนบุคคล ที่จำเป็นสำหรับองค์กร ประกอบด้วย (1) การบ่งชี้ความรู้ (2) การจัดหาความรู้ (3) การสร้างความรู้ (4) การประมวลความรู้ (5) การแบ่งปันความรู้ (6) การจัดเก็บความรู้ (7) การนำความรู้ที่ได้ไปใช้ และ (8) การวัดและประเมินความรู้ (กอบสุข คงมณัส, 2549) วัยเรียนเป็นช่วงที่นิสิตนักศึกษาจะค้นพบตนเอง โดยอาศัยพื้นฐานข้อเท็จจริงที่มีการตกลงร่วมในความสัมพันธ์ระหว่างความคิด ค่านิยม พฤติกรรมต่อบุคคลอื่น เช่นการประกอบสัมมาอาชีพ โดยในระหว่างที่นิสิตนักศึกษาศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย

นิสิตนักศึกษาจะพัฒนาความสามารถ 3 ด้าน คือ ความสามารถในการด้านสติปัญญา ความสามารถในการด้านร่างกาย และความสามารถในด้านสังคม โดยเกิดจากการเรียนรู้ความสามารถของตนเอง ยอมรับคำวิจารณ์จากผู้อื่นและบูรณาการจนเกิดเป็นทักษะของตนเอง (Chickering & Reisser, 1993) และเมื่อนิสิตนักศึกษาจบการศึกษาไปเป็นบัณฑิต โดยทักษะของผู้ประกอบการหรือผู้จ้างงานต้องการบัณฑิตหรือผู้สำเร็จการศึกษาที่มีความสามารถดังนี้ (1) ความสามารถในการปรับตัวกับเพื่อนร่วมงาน (2) แสดงออกถึงความเป็นคนรับผิดชอบบริหารเวลาได้ดี (3) พร้อมทั้งจะปฏิบัติตนในกรอบระเบียบของหน่วยงาน (4) ความสามารถในการควบคุมและแก้ปัญหาที่ซับซ้อน และ (5) ความสามารถในการสื่อสารความการนำเสนอความคิดเห็น (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, 2540) การพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ เป็นการส่งเสริมและฝึกฝนพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ตั้งแต่ภายในมหาวิทยาลัย จึงสามารถกระทำได้โดยผ่านการให้ความรู้ ฝึกทักษะ และพัฒนาคุณลักษณะการจัดการความรู้

จากความสำคัญความเป็นมาและปัญหาการจัดการความรู้ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญต่อการปลูกฝังและการสร้างรากฐานการพัฒนาสมรรถนะจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝังและสร้างเสริมสมรรถนะการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ให้เป็นนักจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพในองค์กรต่างๆของสังคม ก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่วัยทำงาน ซึ่งเป็นวัยเตรียมการที่สำคัญในการออกไปรับใช้สังคมในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21
2. ศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ในงานวิจัยนี้หมายถึงนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ใช้ในการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 7 สถาบัน ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2. สมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ในงานวิจัยนี้หมายถึง สมรรถนะหลัก (Core Competency) ที่ เป็นความสามารถในการปฏิบัติงานด้านการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะด้านการจัดการความรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเอกสาร เพื่อศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษา โดย

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล 2 กลุ่ม ได้แก่

1. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยเพื่อศึกษา ศึกษาเอกสารและสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้และการประเมินสมรรถนะที่พึงประสงค์ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทั้งของไทยและต่างประเทศ วิเคราะห์เนื้อหาโดยพิจารณาประเด็นจัดทำตารางเปรียบเทียบ วิเคราะห์และสังเคราะห์หาความสอดคล้องจาก หนังสือ บทความ เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (electronics documents) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ปี ค.ศ. 1963-2013 จำนวน 140 รายการ เพื่อสรุปแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

2. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ขององค์กรที่ประสบความสำเร็จด้านการจัดการความรู้ ของบุคลากรและสภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความรู้ ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาจำนวน 618 คน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 สมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย สมรรถนะหลักที่เป็นความสามารถในการปฏิบัติงานด้านการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาที่มีความรู้ ทักษะ

และคุณลักษณะด้านการจัดการความรู้ ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่รับผิดชอบ มีองค์ประกอบ 3 ด้าน 9 สมรรถนะ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 สมรรถนะด้านมีความรู้

1.1 มีความรู้ด้านหลักการจัดการความรู้

1.2 มีความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

องค์ประกอบที่ 2 สมรรถนะด้านทักษะการจัดการความรู้

2.1 มีทักษะด้านการบ่งชี้ความรู้รวบรวมความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสาร

2.2 มีทักษะในการจัดการความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสารอย่างเป็นระบบ

2.3 มีทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี ทำงานเป็นทีม และการร่วมมือร่วมใจ

2.4 มีทักษะในการแบ่งปันความรู้โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการค้นหา จัดเก็บ แลกเปลี่ยนความรู้ทั้งในและนอกองค์กร

2.5 มีทักษะการคิดและแก้ปัญหาอย่างมีระบบ และมีเหตุผล

องค์ประกอบที่ 3 สมรรถนะด้านคุณลักษณะการจัดการความรู้

3.1 มีจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม และความซื่อสัตย์

3.2 มีความรับผิดชอบในการแบ่งปันความรู้เพื่อประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้

ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาอุดมศึกษามีดังนี้

2.1 สภาพปัจจุบันในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เคยรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการความรู้ (ร้อยละ 61) ซึ่งการรับรู้มาจากข่าวสารจากเว็บไซต์ต่างๆมากที่สุด (ร้อยละ 38.31) รองลงมา คือ จากเพื่อน (ร้อยละ 30.65) และนิสิตนักศึกษา มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 45.79) โดยมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้มากที่สุด (ร้อยละ 58.58) แต่นิสิตนักศึกษาไม่ทราบว่ามหาวิทยาลัยมีกิจกรรมการจัดการความรู้ (ร้อยละ 38.51) เมื่อให้นิสิตนักศึกษาเลือกการเข้าร่วมกิจกรรมของการจัดการความรู้ ส่วนใหญ่จะเลือกกิจกรรมการจัดทำวารสาร, บทความ (ร้อยละ 26.02) รองลงมาคือการลงยูทูป (Youtube) (ร้อยละ 25.69) และเลือกกิจกรรมการเขียนเว็บเพจ (Webpage) น้อยที่สุด (ร้อยละ 16.10) นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ใช้เวลาในการจัดการความรู้สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง (ร้อยละ 47.57) รองลงมา คือ เดือนละ 2-3 ครั้ง (ร้อยละ 30.26) และปีละ 2-3 ครั้ง (ร้อยละ 5.02) ตามลำดับ

3. ปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

3.1 สมรรถนะด้านความรู้หลักการจัดการความรู้และความรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในภาพรวมอยู่ระดับดีมาก (ค่าเฉลี่ย 4.83) เมื่อพิจารณาข้อมูลพบว่านิสิตนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามเพื่อประเมินสมรรถนะด้านความรู้หลักการจัดการความรู้ ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือข้อความรู้ในโลกนี้ไม่ใช่

ความรู้ที่ได้จากหนังสือ และตำราวิชาการเท่านั้น (ร้อยละ 87.06) ส่วนคำถามที่ตอบได้ถูกต้องน้อยที่สุดคือการนำความรู้ที่มีอยู่ไปจัดเก็บให้เป็นระบบ จะทำให้เกิดความยุ่งยากในการสืบค้นและการนำไปใช้ประโยชน์ (ร้อยละ 33.82)

3.2 สมรรถนะด้านความรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ตอบได้ถูกต้องมากที่สุด คือข้อเทคโนโลยีต่างก่อให้เกิดประโยชน์กับตัวเองทั้งในด้านชีวิตประจำวันและการเรียน/การทำงาน (ร้อยละ 82.36) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการค้นหาและส่งเสริมบุคคลที่มีความสามารถพิเศษในด้านต่างๆให้เป็นที่รู้จัก เป็นกระบวนการในการแบ่งปันความรู้ (ร้อยละ 67.15)

3.3 สมรรถนะด้านทักษะป่งชี้ความรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.25) เมื่อพิจารณารายข้อ ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การนำความรู้ที่มีอยู่ทั้งความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสารไปใช้ให้เกิดประโยชน์อยู่เสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.39) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความสามารถป่งชี้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนในมหาวิทยาลัยได้เป็นอย่างดี (ค่าเฉลี่ย 3.08)

3.4 สมรรถนะด้านทักษะในการจัดเก็บความรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.26 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้กับเพื่อนอยู่เสมอๆ (ค่าเฉลี่ย 3.44) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความสามารถสร้างองค์ความรู้หรือนวัตกรรมใหม่เพื่อให้ผู้อื่นสามารถเข้าถึงความรู้ได้ตลอดเวลา (ค่าเฉลี่ย 3.10)

3.5 สมรรถนะด้านทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.29 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สามารถในการใช้ภาษาไทย เพื่อการสื่อสารได้เป็นอย่างดี (ค่าเฉลี่ย 3.48) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สามารถใช้ภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารได้เป็นอย่างดี (ค่าเฉลี่ย 3.05)

3.6 สมรรถนะด้านทักษะในการแบ่งปันความรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.29) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นข้อที่ว่าฉันสามารถแบ่งปันความรู้โดยไม่ปิดบังความรู้ ให้กับเพื่อนๆหรือผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.63) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สามารถแบ่งปันความรู้บนเครือข่าย IT ภายในสถาบันได้ (ค่าเฉลี่ย 3.12)

3.7 สมรรถนะด้านการคิดและแก้ปัญหา ในภาพรวมนิสิตนักศึกษามีทักษะการคิดและแก้ปัญหา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.37) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ในแต่ละสถานการณ์ฉันสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.40) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ฉันสามารถคิดวิเคราะห์สิ่งต่างๆ เพื่อไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 3.33)

3.8 สมรรถนะด้านคุณลักษณะจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.60) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจะเรียนให้ประสบความสำเร็จควรเผยแพร่ให้ใครรู้ไม่ควรเก็บความรู้เอาไว้คนเดียว (ค่าเฉลี่ย 3.65)

ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การไม่ลอกเลียนงานของผู้อื่น โดยอ้างชื่อของบุคคลหรือแหล่งที่มาของข้อมูลทุกครั้ง (ค่าเฉลี่ย 3.51)

3.9 สมรรถนะด้านคุณลักษณะความรับผิดชอบในการแบ่งปันความรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.45) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ไม่นำผลงานของผู้อื่นมาลอกเลียนแล้วปกปิดว่าเป็นผลงานของตน (ค่าเฉลี่ย 3.73) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หน้าที่แบ่งปันความรู้ต้องมีคุณธรรมจริยธรรมด้านการงานเกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศ (ค่าเฉลี่ย 3.02)

สรุปผลการประเมินสมรรถนะการจัดการความรู้ ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ทั้ง 9 สมรรถนะ พบว่า สมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.25) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า สมรรถนะที่ค่าเฉลี่ย ต่ำสุดคือ สมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.89) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 สมรรถนะที่ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สมรรถนะการมีจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 3.57) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปราย

ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ การจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน พบว่า การจัดการความรู้ยังไม่มีที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายและ

องค์ความรู้ที่ได้จากการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยเพื่อนำมาสนับสนุนในการทำงานได้อย่างรวดเร็ว และเหมาะสมสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเช่นการจัดการความรู้เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต และโซเชียลมีเดีย (social media) ต่างๆ เช่น เว็บไซต์ (Website) บล็อก (Blog) หรือการทำวิดีโออัปโหลดบนยูทูป (YouTube) ดังนั้นการจัดหลักสูตรการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาควรจะต้องสร้างความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการความรู้และการพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ในนิสิตนักศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน จึงต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเป็นระบบ ตลอดจนส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นเครื่องมือและอุปกรณ์ในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในการประกอบอาชีพในอนาคตสอดคล้องกับปัญหาอุปสรรคจากรายงานสมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) ที่พบปัญหาด้านความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติในเรื่องขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย โดยการปลูกฝังและพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมให้คนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและเพื่อให้เกิดความสามารถในการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงควรจะต้องให้มีหลักสูตรเสริมการเรียนการสอนและให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านงานวิชาการหลักสูตรเข้ามา มีบทบาทในการเพิ่มเนื้อหาสาระด้านการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้

ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต อันจะเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับนำไปใช้เมื่อจบการศึกษาในสังคมยุคฐานเศรษฐกิจต่อไป ทั้งนี้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นอ้างอิงสมรรถนะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 (The Partnership for 21st Century skills, 2010)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ค่าเฉลี่ยโดยรวมเมื่อจำแนกตามกลุ่มสาขาวิชา พบว่า นิสิตนักศึกษาที่ศึกษากลุ่มสาขาวิชาต่างกัน มีระดับความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านคุณลักษณะจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะความรับผิดชอบในการแบ่งปันความรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยระดับค่าเฉลี่ยสมรรถนะนิสิตนักศึกษาที่อยู่กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ สูงกว่านิสิตนักศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาอื่น แสดงให้เห็นว่านิสิตนักศึกษากลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพซึ่งกลุ่มตัวอย่างมาจากคณะแพทยศาสตร์ และคณะสัตวแพทย์ จึงแสดงให้เห็นว่ากลุ่มนิสิตนักศึกษาแพทย์และสัตวแพทย์มีสมรรถนะในการจัดการความรู้มากกว่านิสิตนักศึกษากลุ่มสาขาวิชาอื่นๆ เพราะเนื่องมาจากลักษณะการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน และคุณลักษณะตลอดจนพฤติกรรม การเรียนของนิสิตนักศึกษากลุ่มดังกล่าวที่ต้องใช้ความอดทนสูง ในการเรียนและมีการเรียนการสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์สองทางคือมีการรับและการแบ่งปันความรู้ เพื่อเรียนรู้เทคนิควิธีทางการแพทย์ และสัตวแพทย์ที่เข้มงวดเนื่องจากเป็นวิชาชีพชั้นสูง และมีมาตรฐานทั้งในด้านวิชาการและการนำไปใช้ นิสิตนักศึกษากลุ่มนี้จึงมีโอกาสดำเนินการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการความรู้มากกว่ากลุ่มอื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของแอนโทนี

และเจ แอรอนสัน (Anthony & Aronson, 2004) ที่ศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับความสำเร็จในการจัดการความรู้ ระหว่างการติดต่อประสานงานในองค์กรและการเกิดข้อขัดแย้งภายในองค์กร ผลวิจัยพบว่าปัจจัยการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมทั้งด้านการติดต่อประสานงานในองค์กรและด้านการเกิดข้อขัดแย้งภายในองค์กร มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการจัดการความรู้อย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

จากการสำรวจและสัมภาษณ์สภาพปัญหาปัจจุบันและนำผลการวิเคราะห์มาเป็นแนวทางในการ นำเสนอรูปแบบการพัฒนาแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง ภาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดกิจกรรมและการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ และคู่มือพัฒนาแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษา สามารถนำไปประกอบรายวิชาเนื้อหารายวิชาประกอบด้วยแนวคิด จุดหมายและความสำคัญของการทำกิจกรรมนิสิต กระบวนการแสวงหาและสังเคราะห์ความรู้อย่างเป็นระบบจากแหล่งความรู้ การออกแบบโครงงาน วางแผน จัดทำงบประมาณ และประเมินผลโครงการ การดำเนินงานประเมินผลการดำเนินงาน และนำเสนอผลการดำเนินงานกิจกรรม

โดยมีหลักการ และมีการจัดระบบองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ

เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของรูปแบบได้ ดังนี้

1 การจัดองค์ประกอบของรูปแบบที่ดี
สามารถผู้เรียนไปสู่ผลลัพธ์ที่คาดหวังได้

2 มีการบูรณาการระหว่างกระบวนการ
การพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ให้มีความ
สมบูรณ์กว่ารูปแบบเดิม

3 การศึกษาสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการ
ความรู้

4 การประเมินสมรรถนะการจัดการความรู้

5 การจัดกิจกรรมการจัดการความรู้

6 การวางแผนโครงการจัดการความรู้

7 การนำแผนการจัดการความรู้ไปสู่การ
ปฏิบัติ

8 การประเมินผลการจัดการความรู้ที่เป็น
รูปธรรม

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

สาธารณสุข, กระทรวง. (2547). *พจนานุกรมความสามารถเชิงสมรรถนะ*. สืบค้นวันที่ 14 มีนาคม 2554,
จาก http://www.hrd.kmutnb.ac.th/hrd_old1/hrd.old.web/competency-Moph.pdf

เกศรา รักชาติ. (2549). *องค์กรแห่งการเรียนรู้.การจัดการความรู้*. สืบค้นวันที่ 15 มกราคม 2554, จาก
http://www.tistr.or.th/KM/index.php?option=com_content&task=view&id=25&Itemid=34

กอบสุข คงนัส. (2549). *การศึกษาสมรรถภาพของนักบริหารจัดการความรู้ในองค์กรภาคเอกชน*.

วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต, สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา ภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. (2540). *กฎหมายการศึกษาแห่งชาติ: การศึกษาเอกชน*. กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2553). *รายงานสมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล, 2553*. สืบค้น
วันที่ 15 มกราคม 2554, จาก [http://www.onec.go.th/cms/admin/admin_book/Content/
uploaded/url/1030-file.pdf](http://www.onec.go.th/cms/admin/admin_book/Content/uploaded/url/1030-file.pdf)

อัจฉรา ไชยปัทม์. (2550). *การพัฒนาแบบการพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนิสิตนักศึกษา*. วิทยานิพนธ์
ระดับดุขฎิบัณฑิต, สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทาง
การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Anthony, J. D. & Aronson, J. E. (2004). The relationship between social interaction and
knowledge management system success. *Journal of Knowledge Management
Practice*, August 2004.

- Chickering, A. W. & Reisser, L. (1993). *Education and identity*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- North Central Regional Educational Laboratory & Metiri Group. (2003). *enGauge 21st century skills for 21st century learners: Literacy in the Digital Age*. Naperville, IL: North Central Regional Educational Laboratory. Retrieved October 8, 2010, from <http://www.ncrel.org/engauge/skills/skills.htm>
- Suzana, R, & Kasim, R. (2008). *The commercialization of knowledge management practices among public-listed organizations towards K-based development in Malaysia*. Knowledge Management International Conference and Exhibition. University Utara Malaysia. 10-12 June 2008.
- The Partnership for 21st Century skills. (2010). *P21 framework for 21st century learning*. Retrieved October 8, 2010, from <http://www.p21.org/>

ผู้เขียน

นางสาวเบญญาภา คงมัลย์ ผู้จัดการฝ่ายทรัพยากรบุคคล บริษัท ดอกบัวคู่ จำกัด กรุงเทพมหานคร 10260 อีเมล: bpkongmalai@gmail.com

อาจารย์ ดร. สรเนตร อารีโสภณพิเชฐ อาจารย์ประจำสาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบายการจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 10300 อีเมล: sornnate@gmail.com